



3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Portefeuillehouder(s): H.J. van Wiggen

Algemeen

Het weerstandsvermogen van een gemeente is het vermogen om financiële risico's op te kunnen vangen. Voor een beoordeling van het weerstandsvermogen zijn twee elementen van belang:

- De beschikbare weerstandscapaciteit: dit zijn de middelen waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten te dekken die onverwachts en substantieel zijn;
- De risico's die de gemeente loopt, de kans dat deze risico's zich voordoen en het mogelijke schadebedrag.

Beide worden in de deze paragraaf uitgewerkt en dit wordt tweemaal per jaar, bij het opstellen van de begroting en jaarrekening, geactualiseerd. In deze paragraaf zijn ook de kengetallen opgenomen die op grond van het gewijzigde BBV voorgeschreven zijn. Doel van deze kengetallen is eenvoudig inzicht te krijgen in de financiële positie van de gemeente.

Weerstandscapaciteit

We onderscheiden incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

De incidentele weerstandscapaciteit:

De incidentele weerstandscapaciteit is het (incidentele) vermogen om calamiteiten eenmalig op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken. Het valt samen met de (algemene) reservepositie.

De gemeente heeft ook nog 'stille' reserves, in de vorm van vastgoed, gronden en aandelen. Deze zijn niet meegenomen in de omvang van de incidentele weerstandscapaciteit. Het vastgoed en de gronden zijn over het algemeen in gebruik of verhuurd en kunnen niet zonder meer worden ingezet in het geval zich risico's voordoen en de gemeente het geld nodig heeft.

Incidentele weerstandscapaciteit (bedragen in €) per eind 2019	
Saldo algemene reserve na jaarrekening 2018 (incl. resultaatbestemming)	4.749.100
Bij: saldo onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve 2019	50.900
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	4.800.000

De structurele weerstandscapaciteit:

Dit zijn de middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken. Dit is de (potentiële) financiële ruimte voor de gemeente. Zo is een stelpost onvoorzien in de begroting opgenomen. Tot slot kan (in theorie) gebruik gemaakt worden van de onbenutte belastingcapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de extra middelen die gegenereerd kunnen worden door de tarieven van de gemeentelijke heffingen te verhogen tot het wettelijk toegestane maximum. De onbenutte belastingcapaciteit kan worden berekend door de maximaal toegestane belastingbaten / -tarieven te vergelijken met de belastingbaten / -tarieven in de gemeente. Voor de maximale tarieven wordt gebruik gemaakt van de normen voor het zogeheten artikel 12 beleid. Een gemeente met een artikel 12 status is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie. Deze gemeenten moeten hun tarieven verhogen tot een 'redelijk peil eigen heffingen', willen zij in aanmerking kunnen komen voor rijkssteun. In de meicirculaire 2019 is het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor 2019 vastgesteld op 0,1853.

Structurele weerstandscapaciteit (in €)	
Stelpost onvoorzien	50.000
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	197.500
Totaal	247.500



Risico's

De risico's zijn geactualiseerd om een goede actuele inschatting te kunnen maken van de benodigde weerstandscapaciteit. In deze paragraaf wordt kort toegelicht wat het risico inhoudt. De risico's die relevant zijn voor de paragraaf weerstandsvermogen moeten een financiële omvang hebben van € 20.000 of hoger.

De gemeente Montfoort hanteert de volgende criteria voor een risico:

- Er moet sprake zijn van oorzaak en gevolg;
- De kans dat een gebeurtenis zich voordoet en de mate waarin het gevolg zich voordoet zijn onzeker;
- Er moet sprake zijn van enige mate van voorkennis;
- Het risico moet een bedreiging / belemmering vormen voor het bereiken van de beleidsdoelstellingen;
- Het risico moet financieel kwantificeerbaar zijn.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit bestaat uit het totaal van kansen dat risico's zich voordoen, maal het brutobedrag dat ermee gemoeid is. Deze zijn in onderstaande risicoanalyse weergegeven en toegelicht:

Risico	Beheersmaatregelen	Verwachting voor 2020	Kans in %	Bruto bedrag in €	Netto (kans x bruto) in €
Verstrekte garanties					
Er zijn diverse gemeentegaranties aan instellingen verstrekt (peildatum 31 december 2018). Het grootste deel hiervan zijn garanties voor woningbouwverenigingen waar de gemeente samen met het Rijk voor 50% een achtervangpositie inneemt.	Deze garanties zijn in eerste instantie gegarandeerd door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).	We verwachten hier geen problemen.	2%	14.401.645	288.000
Planschadeclaim					
De Wet ruimtelijke ordening biedt in artikel 6.1 de mogelijkheid voor burgers om planschade te claimen bij de gemeente. Eind 2017 is een aanvraagformulier tegemoetkoming planschade ontvangen. Er is een claim ingediend als gevolg van de vaststelling van het bestemmingsplan Buitengebied		Vanwege het Besluit ruimtelijke ordening wordt voor de beoordeling van de aanvraag een onafhankelijk en deskundig adviseur aangewezen. De beoordeling van de aanvraag is zeer complex, mede gezien de lange periode waarop deze zaak betrekking heeft. Er is een conceptadvies ontvangen van een onafhankelijke en deskundige adviseur. Hierin wordt gesteld dat er geen recht is op planschade.	n.t.b.	0	0
Participatiewet uitkeringen (PW)					
Dit betreft een zogenaamde "open-einderegeling", die voor een belangrijk deel wordt opgevangen in de algemene uitkering.	Beheersing vindt plaats binnen de gemeenschappelijke regeling FERM Werk.	Risico is dat de lokale ontwikkeling afwijkt van de rijksontwikkeling. Het risicobedrag is gebaseerd op het totaal aan uitkeringen aan de gemeente volgens de Participatiewet.	5%	1.344.000	67.200
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) exd. Decentralisatie					
De Wmo is een openeinderegeling. Dat houdt in dat eventuele overschrijdingen op deze taken voor risico van de gemeente is. Het gaat hierbij met name om huishoudelijke hulp, woon- en vervoersvoorzieningen.	Voorwaarden voor ondersteuning kunnen binnen de grenzen van de wet worden bijgesteld, waardoor de kosten beheersbaar blijven.	Voor het opvangen van de risico's is een bestemmingsreserve sociaal domein gevormd.	5%	1.309.387	65.500



Jeugdzorg					
De jeugdzorg is een opneemregeling. Dat houdt in dat eventuele overschrijdingen op deze taken voor risico van de gemeente is.	Voorname risico's betreffen de in verhouding dure trajecten, waarbij incidentele zorgbehoefte tot forse extra uitgaven kunnen leiden. Bovendien is er nog beperkt historisch inzicht in de kosten.	Voor het opvangen van de risico's is een bestemmingsreserve sociaal domein gevormd.	10%	1.526.360	152.600
Verstrekte leningen					
Uit hoofde van de publieke taak heeft de gemeente leningen verstrekt aan de Stichting Zwembad, Stichting Kunstgras Montfoort en een voetbalvereniging.	Het beleid is erop gericht om de leningenportefeuille zo beperkt mogelijk te houden.	Het risicobedrag is gebaseerd op de omvang van de leningen, conform jaarrekening 2018	10%	207.081	20.700
Gemeenschappelijke regelingen					
De gemeente kan worden geconfronteerd met financiële tegenvallers van verbonden partijen. Door deelname verplicht de gemeente zich namelijk om bij te dragen in eventuele nadelige saldi. Op basis van de informatie uit de paragraaf verbonden partijen wordt per verbonden partij ingegaan op de stand van zaken (zie tabel hieronder).	Het beheersen van de risico's van samenwerkingsverbanden is een belangrijk aandachtspunt van de wendbare organisatie. De gemeente werkt steeds meer samen met andere gemeenten, waarmee het beheersen van de risico's van groot belang wordt. We brengen de risico's zo goed mogelijk in beeld door de verbonden partijen scherp te monitoren via het accounthouderschap.	Het risicobedrag is gebaseerd op bijdragen aan de bestaande verbonden partijen.	Per GR een ander %	4.681.200	363.700
Ontvlechting UW Samenwerking					
Er is besloten tot het opheffen van gemeenschappelijke regeling UW Samenwerking. Voor de ontvlechting van de bestaande organisatie en voor het opbouwen van een nieuwe organisatie zijn incidentele middelen noodzakelijk, waarvan nog niet duidelijk is wat het totaal benodigde bedrag is en wat het aandeel van de beide gemeentes hierin is.	De ontvlechting en opbouw wordt projectmatig vormgegeven. De provincie heeft voor de ontvlechting procesbegeleiding beschikbaar gesteld en ziet daarmee mede toe op dit proces. Ook wordt hiervoor incidentele capaciteit beschikbaar gesteld, zodat dit niet ten koste gaat van 'going concern'-taken.	In 2019 wordt UW Samenwerking geliquideerd en worden twee afzonderlijke gemeentelijke organisaties ingericht. In 2019 zal nog een aantal processen worden ontvlochten, terwijl de gemeente ook werkt aan de eigen organisatie. Voor 2020 wordt verwacht dat eventueel onverwachte kosten, kunnen worden gedekt uit de bestemmingsreserve Organisatieontwikkeling.	0	5.486.600	0
Prijsstijging projecten					
Door prijsontwikkelingen lopen de kosten voor projecten op en kunnen de beschikbare kredieten niet meer voldoende zijn.					
Verontreiniging grond gemeentewerf					
Op de werf, op de plek waar voorheen de zoutopslag was, zit verontreiniging in de grond. In het najaar van 2019 wordt onderzoek gestart naar de omvang en benodigde maatregelen.		Er kan nog geen raming gemaakt worden van het risicobedrag. Er vindt onderzoek plaats naar de te nemen maatregelen en de kosten.	p.m.	p.m.	0
Lange en Korte Linschoten					
Uitspoeling van de fundering van de dijk langs de Korte en Lange Linschoten levert mogelijk veiligheidsproblemen op voor het wegverkeer. Herstel van de fundering, dijk en wegen is niet begroot.		Er kan nog geen raming gemaakt worden van het risicobedrag. Er vindt onderzoek plaats naar de te nemen maatregelen en de kosten.	p.m.	p.m.	0
Totaal becijferde risico's excl. Grondexploitaties				957.700	
Grondexploitaties					
Risico's op grondexploitaties worden grotendeels bepaald door marktontwikkelingen.	De risico's op de grondexploitaties worden jaarlijks becijferd en verwerkt in het meerjarenprogramma grondbedrijfsfunctie (MPG).	De huidige grondexploitaties worden in 2019 afgesloten.	n.v.t.	n.v.t.	0
Totaal becijferde risico's incl. grondexploitaties				957.700	

Voor het bepalen van het risico dat de gemeente loopt naar aanleiding van het deelnemen aan diverse verbonden partijen wordt per gemeenschappelijke regeling een inschatting gemaakt van het risicobedrag en grootte van het risico in procenten. Hieronder treft u de berekening van dit bedrag aan, het totaal is opgenomen in de inventarisatie van risico's in de tabel hierboven.



Verbonden partij	Totale bijdrage in 2020 in €	Correctie i.v.m. afzonderlijke geldstromen	Bijdrage t.b.v. risico-berekening in 2020 in €	Risico in %	Risicobedrag in €
Afvalverwijdering Utrecht (AVU)	432.376	0	432.376	5%	21.619
Belasting Samenwerking Rivierlanden (BSR)	240.800	0	240.800	5%	12.040
Gemeentelijke GezondheidsDienst regio Utrecht (GGDrU)	551.722	0	551.722	5%	27.586
Veiligheidsregio Utrecht (VRU)	798.000	0	798.000	5%	39.900
Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek/Lopikerwaard (RHC)	65.267	0	65.267	5%	3.263
Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)	1.465.363	0	1.465.363	10%	146.536
Ferm Werk (FW)	3.305.139	2.177.517	1.127.622	10%	112.762
Totaal	6.858.667	2.177.517	4.681.150		363.707

Verhouding benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Bij het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen wordt aangenomen dat de algemene reserve een minimale omvang van € 1 miljoen moet hebben om risico's op te kunnen vangen. Dit bedrag is exclusief het risico op grondexploitaties, omdat hiervoor een aparte voorziening wordt aangehouden. In bovenstaande tabel is het benodigde bedrag nader onderbouwd en op basis van de beschreven risico's bepaald op € 1,0 miljoen excl. grondexploitaties. Omdat er in 2019 geen grondexploitaties meer zijn, is het risico inclusief grondexploitaties gelijk hieraan.

Conform ons beleid moet de factor weerstandsvermogen minimaal 1,5 zijn. Met 5,01 wordt daaraan ruimschoots voldaan. Hierbij is op basis van de uitkomst van de najaarsrapportage rekening gehouden met een tekort op de jaarrekening 2019 dat, afhankelijk van de uiteindelijke uitkomst van de rekening en de resultaatsbestemming, ten laste van de algemene reserve komt.

Omschrijving (bedragen in €)	Exclusief grondexploitaties	Inclusief grondexploitaties
Benodigde weerstandscapaciteit (zie totaal risico's) (a)	957.700	957.700
Beschikbare incidentele weerstandscapaciteit (b)	4.800.000	4.800.000
Ruimte in de weerstandscapaciteit obv 1,5 (b-1,5 x a)	3.363.400	3.363.400
Factor weerstandsvermogen (b/a)	5,01	5,01

Het beleid omtrent de aanwending van de weerstandscapaciteit

Wanneer risico's zich voordoen kan dit leiden tot kosten voor de gemeente. In zo'n geval wordt mogelijk de financiële positie van de gemeente aangetast en moeten maatregelen worden getroffen om de gewenste situatie weer te bereiken. Het volgende is van toepassing met betrekking tot risicobeheer.

1. Allereerst worden tijdig beheersmaatregelen genomen, zoals het op orde krijgen van processen, de inzet van gekwalificeerd personeel en het verzekeren tegen bepaalde risico's.
2. Indien beheersmaatregelen niet werken, dan wordt gekeken of de schade uit de daarvoor bedoelde programmabudgetten kan worden betaald, of uit de post onvoorzien.
3. Als dat niet mogelijk of bestuurlijk ongewenst is, dan worden de algemene reserves aangesproken; onderdeel van de algemene reserves is de benodigde weerstandscapaciteit. Hierbij wordt aangegeven op welke wijze gezorgd wordt dat de algemene reserve hoog genoeg blijft voor het opvangen van risico's.
4. Indien de algemene reserves niet toereikend zijn, zal een beroep worden gedaan op de bestemmingsreserves. Ook in dit geval zal aangegeven worden op welke wijze de reserves worden aangevuld en wat de consequenties zijn voor het voorgenomen beleid.
5. In het geval de algemene reserves en de bestemmingsreserves tekort schieten, zal de raad voorgesteld worden om de gemeentelijke belasting te verhogen of om te bezuinigen.

Kengetallen

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bepaalt dat gemeenten voortaan een basis set van vijf financiële kengetallen moeten opnemen in de begroting en de jaarrekening. Doel van deze kengetallen is u op eenvoudige wijze inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente.

Het gaat om de volgende kengetallen:

- Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen.
- De solvabiliteitsratio.
- Grondexploitatie.



- Structurele exploitatieruimte.
- Belastingcapaciteit.

Kengetal	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023
Netto schuldquote	37,1%	41,9%	63,7%	56,8%	49,1%	42,2%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	36,2%	41,1%	63,0%	56,2%	48,6%	41,8%
Solvabiliteitsratio	26,0%	22,3%	20,1%	21,6%	23,8%	25,6%
Grondexploitatie	3,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Structurele exploitatieruimte	3,1%	-2,3%	0,4%	-0,2%	0,5%	0,5%
Belastingcapaciteit	115,3%	118,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Toelichting:

Netto schuldquote (inclusief verstrekte leningen en hiervoor gecorrigeerd)

Dit kengetal geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een normale netto schuldenlast ligt voor gemeenten tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 90% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog en dient deze niet verder toe te nemen. Een quote boven de 130% wordt algemeen beschouwd als te hoog. Voor Montfoort ligt dit cijfer dus ruim binnen de veilige marge.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. Dit cijfer ligt bij gemeenten doorgaans rond de 30%.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen structurele lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van leningen) te dekken.

Belastingcapaciteit

Dit kengetal geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Een kengetal boven de 100% geeft aan dat de lasten van de gemeente boven het landelijk gemiddelde liggen.